

Berta jutustab elust siiralt ja ehedalt

Berta Mändla maalinäitus Rakvere Muuseumis on ilmselt üks viimase aja ehedamaid näitusi, mida siinkandis on nähtud.

Teet Veispak

Valitud pildid on talle ehk kõige iseloomulikumad, andes üsna põhjaliku ülevaate Mändla loojanatuurist. Tema pilte iseloomustab naivistlikele kunstnikele omane vahetus ja siirus, milles puudub ratsionaalne konstrueeritus ning tehnilise teostuse perfektsionism. Aga see ongi naivistliku kunsti esimene tunnus.

Pühapäevamaalija kajastab looduse rahu ja vaikust

Muidugi, need, kes on põhjalikumalt tuttavad sellelaadse kunsti traditsioonidega, võivad leida teatud vajakajäämisi, ent siiski pole võimalik eitada Mändla täisverelisust omas žanris.

Lahtiseletatult võiks see tähendada seda, et ühes osas maalidest (ennekõike peisaatides ning lillepiltides) on ta minetanud osaliselt selle kütkestavuse ja literatuurisuse, mis iseloomustavad figuraalseid pilte. Kuid selleleegi on oma põhjendusi. Näiteks kirjutab kunstnik ise oma nelja aasta eest ilmunud raamatus "Hällist hauani...": "Tähtsustunne on ette heidetud teemade kitsust - lillemaalist maastikud. Kahtlemata on pühapäevamaalija oma maalidest lähemast ümbrusest,

NII TA ÜTLES

Meie rahutus maailmas on vaja looduselamusi, tema rahu ja vaikuse kajastust. Selle tarvis meie, taidluskunstnikud, loomegil

Berta Mändla

püüab anda edasi maalikeeles neid elamusi, mis teda ennast kõige rohkem rõõmustavad. Meie rahutus maailmas on vaja looduselamusi, tema rahu ja vaikuse kajastust. Selle tarvis meie, taidluskunstnikud, loomegil!" Sellest vaatekohast lähtuvalt tuleks neid pilte vaadatagi.

Samas tuleb tunnistada, et näituse - ühtlasi ka Mändla loomingu - paremad teosed ei ole hoopiski lillemaalid või maastikud. Selles näitusel esitatutest nimetaksin ennekõike kolme tööd. Esmalt "Tantsuhoos tütarlapsed", millest võib näha omamoodi tardunud konarlikku liikumist. "BAM", mille tagamaad avab autori lisatud tekst ("1977. a sunniti noormehi Baikali-Amuuri raudteed Siberisse ehitama. Seks oli inimtööjõudu palju tarvis, aga nüüdseks on ta oma tähtsuse minetanud").

Vabadusvõitlejad Beavis ja Butthead

Ning ehk kõige huvitavamaks võiks pidada "Vabadussõjas aastail 1918-20 langenute

mälestussammast Rakveres ausamba mäel".

Vähegi põgusal vaatlusel võiks Mändla pildil esitatud A. Adamsoni figuraalkompositsiooni pidada Beaviseks ja Buttheadiks, mis annab piisavalt palju alternatiivseid tõlgendusvõimalusi lisaks sellele, mida autor on silmas pidanud. Aga üks tõeline kunst sünnigi mitmeplaanisest tõlgendustest.

Oluline on ajatu emotsiooni edasiandmine

Lisaks nimetatutele väärivad kindlasti esiletõomist veel taliolümpiatele pühendatud tööd, ning nende kõrval enim Andrus Veerpalu ("Meie tubli talisportlane Otepääl võistlemas"), nagu ka viimasel kohalikul kevadnäitusel esitatud loomapildid ("Noor põder metsasügavuses", "Sügishommik").

Mändla loomingu puhul, aga see kehtib ka kogu naivistliku kunsti kohta, võime märgata, et esitatud piltidel puuduvad dateeringud. Neid pole, sest piltide ajaline dateerimine ei ole siin oluline - oluline on hoopis ajatu emotsiooni edasiandmine, mille tekke aeg on sekundaarne ja ebaoluline.

Terane vaataja muidugi märkab sedagi, et kunstnik tahaks öelda palju rohkem, kui seda tema tehnilised oskused võimaldavad. Sellest teatud väline hillitus, mis aga võimaldab meil saada Mändla piltidega sügava hingelise kontakti.

Berta Mändla maale iseloomustab naivistlikele kunstlikele omane vahetus ja siirus.